

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De prevalentie van kindermishandeling in Nederland

Het belang van nauwkeurige schattingen

van der Put, C.E.; Assink, M.

DOI

[10.1007/s12453-017-0138-7](https://doi.org/10.1007/s12453-017-0138-7)

Publication date

2017

Document Version

Final published version

Published in

Kind en adolescent

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van der Put, C. E., & Assink, M. (2017). De prevalentie van kindermishandeling in Nederland: Het belang van nauwkeurige schattingen. *Kind en adolescent*, 38(1), 62-65.
<https://doi.org/10.1007/s12453-017-0138-7>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

De prevalentie van kindermishandeling in Nederland: het belang van nauwkeurige schattingen

Claudia E. van der Put · Mark Assink

Kindermishandeling heeft een sterk negatieve invloed op de ontwikkeling van kinderen en jeugdigen (bijv. Heim et al. 2010), waardoor het essentieel is om zicht te hebben op de aard en omvang van dit probleem en de ontwikkeling hiervan in de loop van de tijd. Dit is onder meer belangrijk om te kunnen beoordelen of de aanpak van kindermishandeling leidt tot een substantiële en duurzame vermindering van het aantal jaarlijks mishandelde kinderen. Op dit moment wordt voor de derde keer een Nationale Prevalentiestudie Kindermishandeling uitgevoerd (Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) 2016). Dit onderzoek heeft als doel om een actuele inschatting te maken van de prevalentie van kindermishandeling in Nederland en deze te vergelijken met eerdere prevalentieschattingen zoals gegeven in de NPM-2005 (IJzendoorn et al. 2007) en NPM-2010 (Alink et al. 2011). Omdat terecht veel belang wordt gehecht aan de resultaten van deze studies is het essentieel dat prevalentiestudies zo goed mogelijk worden uitgevoerd. Bij de opzet en uitvoering van de NPM-2005 en NPM-2010 zijn echter methodologische kanttekeningen te plaatsen die afbreuk doen aan de zuiverheid van de prevalentieschattingen.

De jaarlijkse omvang van kindermishandeling wordt in de NPM-2010 geschat op 34 per 1000 kinderen oftewel 119.000 kinderen in totaal. Deze schatting is gebaseerd op gevallen van kindermishandeling zoals gerapporteerd door beroepskrachten die met kinderen te maken hebben in allerlei sectoren (zoals het onderwijs en de sociaal-medische zorg), samen met het aantal kinderen dat gemeld is bij de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK). Een vergelijking tussen NPM-2005 en NPM-2010 laat een toename zien van het aantal mishandelde kinderen. De NPM-2010 geeft ook een schatting van de prevalentie van kindermishandeling op basis van zelfrapportage onder middelbare scholieren. Deze prevalentieschatting is 99 per 1000 kinderen. Een eerder uitgevoerd zelfrapportage-onderzoek onder

dr. C.E. van der Put (✉) · drs. M. Assink
Research Institute of Child Development and Education, Universiteit van Amsterdam, Postbus
15780, 1001 NG Amsterdam, Nederland
e-mail: C.E.vanderPut@UvA.nl

scholieren in 2006 liet een vergelijkbare prevalentie zien (Lamers-Winkelmann et al. 2007). Het lijkt er dus op dat het aantal kinderen dat jaarlijks wordt mishandeld niet verandert (gelijkblijvende prevalentieschattingen op basis van zelfrapportage), maar dat wel sprake is van een betere signalering van mishandeling (toenemende prevalenties op basis van meldingen en rapportage beroepskrachten). De onderzoekers geven als mogelijke verklaring hiervoor dat beroepskrachten alerter zijn op signalen van kindermishandeling door de grotere aandacht voor kindermishandeling in de politiek, de maatschappij en de media (Alink et al. 2011). Het is echter niet uit te sluiten dat de verschillen in prevalentieschattingen tussen NPM-2005 en NPM-2010 (deels) veroorzaakt zijn door methodologische tekortkomingen van de studies. Hieronder worden enkele van deze tekortkomingen kort besproken.

Wat ten eerste opvalt, is het grote verschil in de prevalentieschatting per type informant tussen NPM-2005 en NPM-2010, zelfs als de verschillen in onderzoeksmethoden tussen beide studies in acht worden genomen. Zo was de schatting van de jaarprevalentie in 2010 (ten opzichte van het jaar 2005) met de Raad voor de Kinderbescherming als informant 3,5 keer hoger (12.260 versus 3480 meldingen), met de politie als informant 1,6 keer hoger (9530 versus 5849 meldingen) en met huisartsen als informant 2,6 keer lager (2588 versus 6797 meldingen). Een mogelijke oorzaak hiervan is het geringe aantal respondenten per type informant, wat samengaat met een relatief grote meetfout. Zo namen van de Raad voor de Kinderbescherming slechts 25 respondenten deel aan NPM-2005 en 23 respondenten aan NPM-2010. Door dit kleine aantal respondenten kunnen prevalentieschattingen gedurende de tijd sterk fluctueren, waardoor het niet goed mogelijk is om conclusies te trekken over veranderingen in prevalenties in de tijd.

Een tweede kanttekening betreft de interpretatie van non-respons van informanten. In NPM-2010 stuurden 818 van de in totaal 1127 deelnemende informanten het antwoordformulier terug. Van de 309 informanten die het formulier niet terugstuurden, werd verondersteld dat zij gedurende de onderzoeksperiode geen kindermishandeling hadden geconstateerd. De veronderstelling dat non-respons gelijk staat aan het niet constateren van kindermishandeling bevordert *non-response bias* en is aanvechtbaar. In werkelijkheid zijn vele andere oorzaken van non-respons – zoals onwil, tijdgebrek, ziekte, of verlof – heel goed mogelijk. In NPM-2005 werd een vergelijkbare werkwijze gehanteerd, wat zeer waarschijnlijk heeft geleid tot een onderschatting van de prevalentie van (verschillende vormen van) kindermishandeling.

Het derde punt betreft de wijze waarop comorbiditeit is geanalyseerd. Comorbiditeit van verschillende mishandelingsvormen (verwaarlozing, lichamelijke en seksuele mishandeling) is meer regel dan uitzondering (bijv. Arata et al. 2005), waardoor het essentieel is om alle mishandelingsvormen waaraan een kind wordt blootgesteld goed te analyseren. Echter, in NPM-2005 en NPM-2010 is besloten om in geval van comorbiditeit maar één vorm van mishandeling per kind op te nemen in de prevalentieschatting. Om te bepalen welke mishandelingsvorm geïnccludeerd diende te worden werd een rangordening gehanteerd waarvan de auteurs zelf aangeven dat deze arbitrair is (Alink et al. 2011, p. 54). Deze werkwijze is geschikt voor de schatting van het totaal aantal mishandelde kinderen, maar leidt

tot onderschattingen van de prevalentie van afzonderlijke vormen van kindermishandeling.

Tot slot zijn enkele andere kanttekeningen te plaatsen, zoals de keuze voor typen informanten (Raad voor de Kinderbescherming wel en Gecertificeerde Instellingen niet), de gehanteerde wegingsfactoren (waarbij prevalentie lijkt te worden verward met incidentie), en de wijze waarop gegevens van de verschillende typen informanten zijn ‘ontdubbeld’ (in NPM-2005 wordt volgens ons een sterkere methode toegepast dan in NPM-2010, omdat daarmee beter gecorrigeerd lijkt te worden voor (verwachte) overlap in metingen). Het is belangrijk deze methodologische tekortkomingen in het achterhoofd te houden bij het vergelijken van prevalentieschattingen over tijd en het beoordelen van het succes van de (overheids-)aanpak van kindermishandeling. De afgelopen jaren zijn aanzienlijke investeringen gedaan door gemeenten, provincies en het Rijk om het signaleren van en handelen bij (vermoedens van) kindermishandeling te verbeteren. Zo hebben gemeenten via de Regionale Aanpak Kindermishandeling geïnvesteerd in samenwerking en opleidingen. Diverse beroepsgroepen werken nu met meldcodes, en veel professionals volgden trainingen om beter in staat te zijn signalen te herkennen en actie te ondernemen. Ook wordt men door publiekscampagnes aangespoord om in actie te komen bij (vermoedens van) kindermishandeling. Allemaal zeer belangrijke initiatieven, maar om daadwerkelijk mogelijke effecten hiervan te kunnen beoordelen op het aantal mishandelde kinderen zijn nauwkeurige prevalentieschattingen onontbeerlijk.

Om tot betere prevalentieschattingen te komen in het derde nationale prevalentieonderzoek, dat op dit moment wordt uitgevoerd (WODC 2016), bevelen wij het volgende aan. Ten eerste is het noodzakelijk per type informant meer participanten te benaderen om een zuiver beeld te krijgen van de werkelijke omvang van, en verandering in, de prevalentie van kindermishandeling. Ten tweede is het noodzakelijk om: (a) informanten de mogelijkheid te geven om aan te geven dat zij geen kindermishandeling hebben geconstateerd gedurende de onderzoeksperiode en (b) het antwoordformulier ook in deze gevallen te laten terugsturen. Zo wordt non-responsbias gereduceerd. Ten derde is het noodzakelijk om prevalentieschattingen van verschillende mishandelingsvormen te baseren op werkelijke tellingen van die verschillende vormen van kindermishandeling en niet op data waarbij in geval van comorbiditeit eerst één vorm van kindermishandeling is gekozen, zoals in NPM-2005 en NPM-2010. Bovendien bevelen wij aan om zeer kritisch te kijken naar (a) de typen informanten die worden bevestigd, (b) de gehanteerde wegingsfactoren, en (c) de wijze waarop gegevens van de verschillende typen informanten worden ontdubbeld. Tot slot zijn bepaalde vormen van kindermishandeling minder goed zichtbaar, zoals emotionele mishandeling en verwaarlozing, waardoor deze waarschijnlijk minder goed worden opgemerkt door informanten. Om een goed beeld te vormen van de prevalentie van kindermishandeling is het daarom belangrijk deze te baseren op zowel prevalentieschattingen op basis van informanten/meldingen, als op prevalentieschattingen op basis van zelfrapportage door kinderen.

Literatuur

- Alink, L., IJzendoorn, R. van, Bakermans-Kranenburg, M., Pannebakker, F., Vogels, T., & Euser, S. (2011). *Kindermishandeling in Nederland anno 2010: De tweede nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM-2010)*. Leiden: Casimir publishers.
- Arata, C. M., Langhinrichsen-Rohling, J., Bowers, D., & O'Farrill-Swails, L. (2005). Single versus multi-type maltreatment: An examination of the long-term effects of child abuse. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, *11*(4), 29–52.
- Heim, C., Shugart, M., Craighead, E., & Nemeroff, C. B. (2010). Neurobiological and psychiatric consequences of child abuse and neglect. *Developmental Psychobiology*, *52*(7), 671–690. doi:[10.1002/dev.20494](https://doi.org/10.1002/dev.20494).
- IJzendoorn, M. H. van, Prinzie, P., Euser, E. M., Groeneveld, M. G., Brilleslijper-Kater, S. N., Noort-Van der Linden, A. M. T. van, Bakermans-Kranenburg, M. J., Juffer, F., Mesman, J., Klein Velderman, M., & San Martin Beuk, M. (2007). *Kindermishandeling in Nederland anno 2005: De nationale prevalentiestudie mishandeling van kinderen en jeugdigen (NPM-2005)*. Leiden: Casimir Publishers.
- Lamers-Winkelmann, F., Slot, N. W., Bijl, B., & Vijlbrief, A. C. (2007). *Scholieren over mishandeling: Resultaten van een landelijk onderzoek naar de omvang van kindermishandeling onder leerlingen van het voortgezet onderwijs*. Den Haag: WODC.
- Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) (2016). Informantenstudie Kindermishandeling 2016: Samenvatting. <https://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/2668g-informantenstudie-kindermishandeling.aspx>. Geraadpleegd op: 5 okt. 2016.

dr. Claudia E. van der Put is universitair docent aan de afdeling Forensische Orthopedagogiek van de Universiteit van Amsterdam.

drs. Mark Assink is postdoctoraal onderzoeker en docent Forensische Orthopedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam.